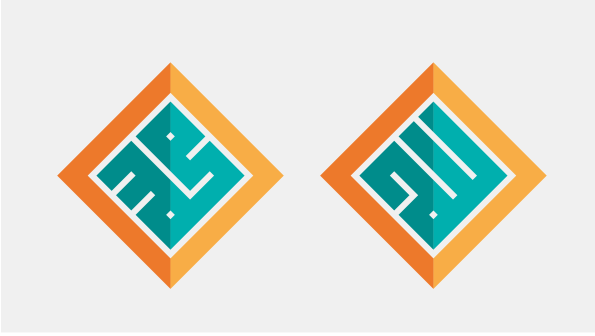
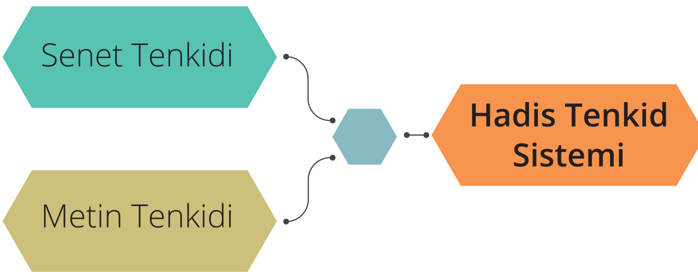
1. Sened Tenkidinde Ölçütler

Kûfi hat sanatı ile Allah ve Muhammed yazıları.

Hadisler, Kur'an-ı Kerim'den sonra dinimizi öğreneceğimiz ikinci kaynaktır. Kur'an-ı Kerim ayetleri indirildiği ilk günden itibaren hafızlar tarafından ezberlenmiş ve yazıya geçirilmiştir. Öte yandan Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'i muhafaza edeceğini bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim Peygamber Efendimizden sonra hiçbir değişikliğe uğramadan günümüze kadar ulaşmıştır.

Hadis-i şerifler de Peygamber Efendimiz hayatta iken sahabe tarafından ezberlenmekteydi. Kısmen yazıya da geçirilmeye başlanmıştır. Ancak Kur'an-ı Kerim'de olduğu gibi tüm hadislerin herkes tarafından bilinip ezberlenmesi ve Peygamberimiz henüz hayatta iken tamamının yazıya geçirilmesi mümkün değildi. Hadisleri toplama, ezberleme ve yazma çalışmaları Peygamberimizin vefatından sonra da devam etti. Ancak hadislerin sayısı pek fazlaydı. Üstelik bu çalışmalar esnasında hadisleri ezberleyip aktaran kişilerin sayısı da çoktu. Bu kişiler arasında dürüst, hafızası güçlü, dikkatli ve titiz kişiler olduğu gibi dikkatsiz, hafızası zayıf, pek güven vermeyen kişiler de vardı. Bu durumda hadisin kimden öğrenileceğine dikkat etmek gerekecekti.

Öte yandan Peygamber Efendimizin vefatından sonra Müslümanlar arasında ortaya çıkan görüş ayrılıkları ve çatışmalar yüzünden birtakım uydurma hadisler de türemişti. Resul-i Ekrem'in sözü veya davranışı olmadığı halde bazı söz ve davranışlar, dürüst olmayan kişiler tarafından, Peygamber Efendimize aitmiş gibi gösteriliyordu. Bu durumda dinimizin ana kaynaklarından biri olan hadisleri korumak, gerçeği yalandan, bir diğer deyişle sahih olan hadisi mevzu olandan yani hadis diye uydurulan sözden ayırmak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Daha açık bir söyleyişle Peygamber Efendimizin hadislerini korumak ümmetin görevi olmuştur.

Hadis ilmiyle ilgilenen ilim adamları; hadisleri bozulma ve değişmelerden korumak, hadis diye uydurulan sözleri ayıklamak amacıyla bir tenkit/eleştiri sistemi geliştirmişlerdir. Bu tenkit sisteminde yapılan, asla Peygamber Efendimizi eleştirmek değildir. Resulullah'ın bir hadisi karşısında Müslümana düşen görev, o hadisi samimiyetle kabul etmek ve baş tacı etmektir. Ancak hadisleri aktaran ravilerin hafıza problemlerinden ya da dikkatsizliklerinden kaynaklanan birtakım problemler ortaya çıkmışsa, böylece hadislerde bozulma ya da değişimler meydana gelmişse, bu kusurları ortaya çıkarmak gerekmektedir.

Hata ve kusurların ortaya çıkarılması, aslında Peygamber Efendimizin hadislerinin en doğru biçimde tespit edilmesi demektir. Bu nedenle tenkid çalışmaları, eksik ve hatalı nakledilen hadislere yönelik çalışmalardır.

Sened tenkidi, raviler ile ilgili değerlendirmelerden meydana gelir.

Bir hadisin sahih olup olmadığını anlamak için öncelikle ravilerine, yani o hadisi aktaran kişilerin özelliklerine bakılır. Bu kişiler hadis rivayet etme konusunda yetkili (ehil) kabul edilirse rivayetleri alınır. Hadis rivayet etmeye ehil kabul edilmezlerse rivayetleri terk edilir.

Bir ravinin aktardığı haberin kabul edilebilmesi için o ravinin bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler kişinin hem kimlik ve kişiliği ile ilgili hem de dikkat ve hafızası ile ilgili özelliklerdir. Bu özellikler iki ana başlık altında toplanmış, iki terim ile ifade edilmiştir: Adalet ve zabt.

DEĞERLENDİRELİM

Hz. Aişe'nin (r.a.) yeğeni Urve şöyle anlatıyor:

Abdullah b. Amr haccetmek için Medine'ye gelmişti. Ben onun bir hadis naklettiğini işittim. Duyduğum bu hadisi Resulullah'ın eşi, sevgili teyzem Aişe'ye anlattım. Daha sonra Abdullah bir kez daha hacca geldi. Bu defa teyzem Aişe bana:

"Yeğenim, Abdullah'a git ve daha önce ondan bana aktardığın hadisi ona bir kez daha sor." dedi.

Ben de gittim, sordum.

Abdullah, hadisi daha önce nasıl nakletmişse aynen öyle tekrar etti. Gelip durumu teyzem Aişe'ye haber verdim. Çok memnun oldu ve:

"Abdullah hadisi iyi ezberlemiş." dedi.

(Buhârî, İ'tisâm, 7.)

1. Yukarıdaki olayı, hadis tenkidi bakımından değerlendiriniz.
2. Abdullah'ın Urve'ye aktardığı bu hadisi, hadis kaynaklarından bulunuz.